

S. Sayısı : 6

Muamele vergisi kanununun 2 nci maddesinin (C) fıkrasındaki (Tasirhaneler ve tasir fabrikaları) kaydının hudud ve şümulünün tayini hakkında Başvekâlet tezkeresi ve İktisad, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (3/69)

T. C.

Başvekâlet

10 - VI - 1938

Kararlar müdürlüğü

Sayı: 6/2496

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

2430 numaralı muamele vergisi kanununun ikinci maddesinin (C) fıkrasındaki (Tasirhaneler ve tasir fabrikaları) kaydının hudud ve şümulünün tayini hakkında Maliye vekillüğinden yazılan 7 - VI - 1938 tarih ve 18343/49 sayılı tezkere sureti ilişik olarak sunulmuştur.

İşin tefsir yolile bitirilmesine ve sonunun bildirilmesine yüksek müsaadelerini dilerim.

Başvekil

C. Bayar

Maliye vekillüğünün 7 - VI - 1938 tarihli ve Varıdat U. Md./ Ş. II/23220/49/18343 sayılı tezkeresi suretidir

Başvekâlet yüksek makamına

2430 numaralı muamele vergisi kanununun 2 nci maddesinin «C» fıkrası mucibince (Türkiye mahsulâtını işleyen tasirhaneler, tasir fabrikaları, prina fabrikaları) muamele vergisinden muaf tutulmuştur. Tasir, nebatî mahsulâtı ezerek veya tazyik ederek ihtiva ettiği yağın çıkarılmasına itlak olduğuna ve fıkra metninde (Tasirhaneler ve tasir fabrikaları) denilmiş olduğuna göre bu fıkra ile tesis olunan muafiyetin, nebatî mahsulâtтан çıkarılan ham usarelere aid ve münhasır bulunduğu anlaşılmaktadır.

Nebatî mahsullerden yağ çıkaran fabrikalardan bir kısmı yalnız tasirle, bir kısmı da hem tasir hem de elde ettiği usareleri tasfiye ile iştigal etmektedir. Kanunun yukarıda arzedilen hükmü karşısında, yalnız tasirle iktifa eden fabrika ve imalâthanelerin sattığı ham usarelerin vergiden istisna edilmesi ve tasfiye cihazını da haiz fabrikalarda tasir olunduktan sonra olduğu gibi satılmıyarak müteakib ameliyelerle ve tasfiyeye mahsus tesisat ıanesile musaffa hale getirilen mamulât vergiye tâbi tutulmaktadır.

Yukarıda arzedilen şekilde devam eden tatbikatta, münhasıran tasir ile iktifa eden fabrikalar ile, müstekillen tasfiye yapan müesseselerde her hangibir müşkilâtla karşılaşılmamış ise de, hem tasir, hem de tasfiye cihazlarını ihtiva eden ve bu ameliyelerin her iki safhasını da yapan fabrika sahipleri tarafından, tasirle tasfiyenin yekdiğerini tamamladığı ve tasfiye işinin, tasirin zarurî bir neticesi olduğu, ileri sürülerek kendi fabrikalarının vücuda getirdiği musaffa yağların da mezkûr istisna fıkrası hükmüne tevfikan vergiden müstesna tutulması icab edeceği iddia edilmektedir.

Vergi kanunları, amme mükellefiyeti ihdas eden ve nizamı âmmeye taallük eden kanunlardan olması hasebile bunların tesis ettiği mükellefiyet hududlarını kıyas yolu ile genişletmek veya daraltmak caiz olamaz. Kanunda sadece tasirden bahsolunarak tasfiyeye hiç temas olunmamıştır. Şu vaziyete gerek müstakillen gerekse tasire munzam olarak yapılan bilûmum tasfiyelerin vergi mevzu-

una idhalini zarurî kılmaktadır. Tasir ve tasfiyenin ayrı ayrı fabrikalarda yapılmasile bir fabrikada cemedilmesi arasında bittabi fark yoktur ve hatta iki muameleyi bir arada yapan fabrikanın istihsal masrafı daha az olur. Diğer taraftan bu iki ameliyenin birden yapılması da zarurî değildir. Tasir neticesinde istihsal olunan maddenin tasfiye edilmeksizin ayrıca satılması da mümkündür. Nitekim bu nevi satışlara tatbikat sahasında her gün kesretle tesadüf olunmaktadır.

2430 numaralı kanunun birinci maddesinin A fıkrasında mükellefiyetin mevzuu (mamulât) olarak tayin edilmiş olduğundan istisnaların da buna mütenazıran mamulâtı istihdaf ettiği şüphesizdir. Her hangi sınaî bir müessesede muaf madde vücade getirildiği gibi, müstesna olmayan mamuller de yapılabileceği tabiidir.

Bu kabil müesseselerin, vergiye tâbi ve gayri tâbi maddeleri bir arada imal ettiğinden dolayı vergiden müstesna bulunan mamulâtı vergiye tâbi tutulamayacağı gibi, bir müessesede vergiden muaf mamulât vücade getirilmesi vesilesile mezkûr müessesenin istisna şümulüne dahil bulunmayan mamulâtının da vergiden muaf tutulması icab etmeyeceği aşîkârdır. Bu itibarla tasir ameliyesinin vergiden istisna edilmiş olmasına dayanarak tasfiye ameliyesi de vergiden istisna edilemez. Bahusus yalnız tasfiye işile meşgul olan sınaî müesseseler vergiye tâbi tutulurken, hem tasir, hem tasfiye cihazlarının muhtevi mütekâmil fabrikaların mamulâtını vergiden istisna etmek, vergide aranması lâzımgelen en esaslı bir unsur olan müsavattı ve teklif adaletini de ihlâl edeceği ve ikincilerin devamı faaliyetine sed çekeceği de şüphesizdir.

Bu mülâhazalar ve tatbikatta hâsıl olan tereddüdlerin izalesi lüzumuna mebni fıkradaki tasirhane ve tasir fabrikaları kaydinin hudud ve şümulünün tefsiren halline müsaade buyurulması arz olunur.

Maliye vekili
F. Ağralı

İktisad encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisad encümeni

Esas No. 3/69

Karar No. 7

29 - IV - 1939

Yüksek Reisliğe

2430 numaralı muamele vergisi kanununun 2 nci maddesinin (C) fıkrasındaki (tasirhaneler ve tasir fabrikaları) kaydinin hudud ve şümulünün tayini hakkında Maliye vekilliğinin tefsir talebini Başvekâletin 10 haziran 1938 tarih ve 6/2496 sayılı tezkeresile gönderilip Yüksek Meclisin beşinci içtima devresi sonunda encümenimizde müzakere ve tedkik edilmiş ise de Meclisin, intihabın yenilenmesine karar vermesi üzerine Dahilî nizamnamenin 69 ncu maddesi mucibince hükümsüz kalmıştır.

Bu defa Hükümetin talebile encümenimize tevdi olunan işbu tefsir talebi yeniden tedkik edilmiş ve eski encümenin aşağıdaki mazbatasını aynen kabul edilmiştir:

Pamuk çekirdeği, haşhaş, susam, keten to-

humu ve mısır özü gibi yağlı nebat tohumlarından istihsal edilen nebatî yağların grıda maddesi olarak istimalinde bunların ancak saf bir halde piyasaya çıkarılması tabii bulunmasına göre tasiri takib eden tasfiye ameliyesinin birinciyi mütemmim olması ve esasen modern tesisatta her iki ameliyeyi yapan cihazların birbirinden ayrılmasına imkân olmamasına binaen tasfiye ameliyesi de yapan tasir fabrikalarından ayrıca muamele vergisi aranmaması lâzımgeldiğinde encümenimiz ittifak etmiştir.

Diğer taraftan tasfiye edilmiş bir halde piyasaya arzedilen bu maddelerin döviz getiren ihracat malı olduğunda da şüphe yoktur.

Bu münasebetle encümenimiz nebatî yağlardan madud olan ve en kıymetli ihracat me-

tar olan zeytin yağlarını tasfiye edip piyasaya arz etmek istidad ve kabiliyetinde olan sınaî müesseselerin de işbu muamele vergisinden istisnaları hakkında Hükümetçe tedkikat yapılması temennisini izharı bir vazife sayar.

Havalesi mucibince Maliye encümenine tevdi buyurulmak üzere Yüksek katınıza sunulur.

İktisad E. Rs.	M. M.	Kâtib
Giresun	Aydın	İzmir
İ. Sabuncu	N. Topcoğlu	

Ankara	Diyarbakır	Edirne
M. Eriş	N. Sünkitay	Fuad Balkan
Erzincan	Eskişehir	Gaziantep
S. Başotaç	Emin Sazak	Nuri Pazarbaşı
Gümüşane	İçel	İzmir
Edib Tör	Dr. M. Berker	Benal Arman
Kars		Niğde
K. Arıklı	Dr. R. Ferid Talay	
Siird	Zonguldak	
N. Bekmen	H. Karabacak	

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Maliye encümeni

Esas No. 3/69

Karar No. 38

3 - VII - 1939

Yüksek Reisliğe

2430 sayılı muamele vergisi kanununun 2 nci maddesinin (C) fıkrasındaki (Tasirhaneler ve tasir fabrikaları) kaydinin hudud ve şumulünün tayini hakkında Maliye vekâletinin 7 - VI - 1938 tarihli tezkeresi sureti, devre değişmesi münasebetile intaç edilemeyen evrak arasında, tekrar encümenimize verilmiştir.

Encümenimiz bu tefsir talebini mucib sebepler ve İktisad encümeni mazbatasile birlikte ve Maliyeden Varidat, İktisaddan Sanayi umum müdürleri hazır oldukları halde tedkik ve müzakerede etti.

Alman izahattan anlaşıldığına göre malî maddeler, muamele vergisine dair 2430 sayılı kanunun muafiyetlere aid ikinci maddesinin (C) fıkrasında yalnız «Türkiye mahsulâtını işleyen tasirhaneler, ve tasir fabrikaları» nın vergiden istisna edilmiş olduğunu göz önünde bulundurarak bu fıkraların, hattâ aynı cihazla dahi olsa, tasfiye edilmiş mahsullerini vergiye tâbi tutmaktadırlar. Buna itiraz eden bazı mükellefler Devlet şûrası kararile istisna hükümünden istifade etmekte ve keyfiyet Hazine hukukunun ziyma musamaha etmek istemeyen Maliye vekâleti ile bu hususta Devlet şûrası gibi düşünmeği memleketin iktisadî inkişafına daha uygun bulunan İktisad vekâleti arasında ihtilâfa mevzu teşkil eylemektedir.

Her iki noktai nazarı, lehte ve aleyhteki delâil ile birlikte, tedkik eden encümenimiz iki

tarafından birisini haklı çıkaracak bir tefsire gitmenin doğru olmayacağı ve kanundaki eksikliğin yine kanun yolile ikmali icab ettiği neticesine varmıştır.

Filhakika C fıkrasında sarahatsızlık yoktur, tasirhaneleri ve tasir fabrikalarını vergiden istisna etmektedir. Tasfiyeyi tasirden ayrı bir ameliye addeden Maliye vekâleti de büsbütün haksız görülmez. Ancak tasir ve tasfiyeyi aynı zamanda ve tefriki imkânsız tek veya mütemim cihazla yapan fabrikalar için kanunda sarahat mevcut değildir. Mevzubahs olan, her hangi hakkın ihkaki olmayıp atiyen bu kabul ihtilâfları önlemek düşünüldüğüne göre Hükümetin, nefi Hazine kadar memleketin ihtiyaçlarını ve iktisadî menfaatlerini de göz önünde tutacak bir kanun lâyihası hazırlanmasını encümenimiz zarurî görmektedir.

İki vekâletin mutabakatile hazırlanacak kanun lâyihasına intizaren tefsire mahal olmadığı müttefikan kararlaştırılmıştır.

Havalesi uyarınca Bütçe encümenine gönderilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Mal. E. Reisi N.	M. M.	Kâtib
İstanbul	Rize	Rize
A. Bayındır	K. Kamû	K. Kamû
Afyon K.	Bursa	İzmir
Haydar Çerçel	Dr. G. Kahraman	Kâmil Dursun
Kayseri	Kırklareli	Kırşehir
Ömer Taşçıoğlu	H. Kuleli	İ. Özkan

T. B. M. M.

Bütçe encümeni

Mazbata No. 8

Esas No. 3/69

25 - XI - 1939

Yüksek Reisliğe

2430 sayılı muamele vergisi kanununun 2 nci maddesinin (C) fıkrasındaki (tasirhaneler ve tasir fabrikaları) kaydinin hudud ve şümlünün tayini hakkında Maliye vekillığının işarına atfen Başvekâletten yazılan 10 - VI - 1938 tarih ve 6/2496 sayılı tezkere Bütçe encümenine tevdi edilmekle İktisad ve Maliye encümenlerinin mazbatalarile birlikte Maliye ve İktisad vekilliklerinden gelen Varidat ve Sanayi umum müdürleri hazır oldukları halde mütaale ve tedkik olundu:

Maliye vekâletinin tezkeresinde verilen tafsilâta ve Varidat umum müdürünün encümeninde serdettiği izahata göre muamele vergisi kanununun ikinci maddesinin (C) fıkrasında yazılı tasirhaneler ve tasir fabrikaları kaydinin vergiden istisnayı tazamun eden hükmü yalnız tasire münhasır olmak lâzımgelirken bazı imalâthane ve fabrikalarda tasirden başka tasfiye cihazı da bulunmasından dolayı bu kabul yerlerde istihsal edilen nebatî yağların muamele vergisinden müstesna oldukları iddiasile hâdis olan ihtilâfların halli zmnında bazı alâkalılar tarafından Devlet şurasında Maliye vekâleti aleyhine açılan idarî dava üzerine sırf tasfiye ameliyesi yapan fabrikalar istihsalâtının muamele vergisine tâbî olacağı karar altına alınmakla beraber tasirden başka tasfiye cihazı bulunan ve nebatî yağ istihsal eden bir fabrikanın ikame ettiği dava üzerine de Devlet şurası dava daireleri umumî heyetinden sadır olan ilâmda ohli vukuf raporuna istinad ettirilerek verilen kararda tasir ve tasfiyenin yekdiğerine memzuç sayılması sebep gösterilerek bu fabrika istihsalâtının da tasirhane ve tasir fabrikaları gibi muamele vergisi istisnaiyetine tâbî olduğuna karar verildiği ve halbuki, vergi istisnaiyeti hükmü sırf tasire münhasır bulunduğundan her ne suretle olursa olsun tasfiye gören usarelerden çıkacak yağların muamele vergisine tâbî olacağı âşikâr bulunmakla kanunun vazıh hükmü karşısındaki bu yanlış telâkkilerin bertaraf edilmesi için bah-

si geçen kanunun ikinci maddesinin (C) fıkrasının Büyük Meclisçe tefsir suretile hudud ve şümlünün tayini lâzımgelceği beyan edilmektedir. Maliye vekâleti halkın ihtiyacını ve iktisadî vaziyetlerini göz önünde bulundurarak muamele vergisi kanununda bazı değişiklikler yapmağı derpiş etmekte ve bu maksadla da bir proje hazırlamakta olduğunu izahına ilâveten beyan etmiştir.

Sanayi umum müdürünün verdiği izahat da halk için ucuz gıda maddesi olarak istihsal olunan nebatî yağların istihsalini teşvik maksadile tasir ile beraber tasfiye ameliyesi yapılan fabrikalar istihsalâtının muamele vergisinden istisna edilmesi arzu edilir bir keyfiyet olduğunu ve ancak yağ çıkarılacak bütün nebatî maddelerin her ne suretle olursa olsun yalnız tasir edildikten sonra gıda maddesi olarak kullanılsa bile sabun imalinde işe yarayabileceği ve Devlet şurası dava daireleri umumî heyetinin vergiden istisnaiyet hükmünü ifade eden karardaki ehli-vukuf mütaleasının teknik bakımdan varid ve kabule şayan olmadığı bildirilmiştir.

İktisad encümeninin mazbatasında pamuk çekirdeği, haşhaş, keten tohumu ve mısır özü gibi yağlı nebat tohumlarından istihsal edilen ve gıda maddesi olarak kullanılan yağların tasirden sonra yapılan tasfiyenin mütemmim bir ameliye olması ve modern tesisatta her iki ameliyeyi yapan cihazların birbirinden ayrılmasına imkân bulunmaması hasebile bu işi gören tasir fabrikalarından muamele vergisi aranılmaması lâzımgeldiğine karar verilmiş; Maliye encümeni mazbatasında da Maliye vekâletinin tasirle tasfiyeyi birlikte yapan müesseselerin istihsal edecekleri yağların muamele vergisine tâbî olacağı hakkındaki noktaî nazarımm büsbütün haksız olamayacağına ve ancak tasir ve tasfiyeyi aynı zamanda ve tefriki imkânsız tek veya mütemmim cihazla yapan fabrikalar için kanunda sarahat mevcut olmamasına binaen Hazinesinin menfaati kadar memleketin ihtiyaçlarını ve iktisadî men-

featlerini de göz önünde bulundurarak Hükümetçe bir kanun lâiyhası hazırlanmasını zarurî görüb bu lâiyhaya intizaren tefsire mahal olmadığına karar verilmiştir.

Encümenimizce icra kılman müzakere neticesinde :

Yalnız tasir edilen mevaddın muamele vergisinden istisna edildiği ve tasirden sonra tasfiye edilen usarelerin muamele vergisine tâbi olduğu kanunun vazih hükmü iktizasından bulunmakla maddenin tefsirine mahal olmadığımda Encümen müttelik olmakla beraber azadan bazı zevat Devlet Şûrası dava daireleri umumî heyetinden sadır olan ilâm mündericatından anlaşıldığı veçhile sırf tasir edilmekle bir işe yaramayacak olan usarelerin aynı fabrikada başka bir ameliyeden geçirilerek istifade edilebilir bir hale ifrağ edilmesinin mutlak bir surette tasfiye sayılıp muamele vergisine tâbi tutulması kanunun ruhuna ve maksadına tevafuk edemeyeceğinden yalnız tasir edilmekle kıymet verilecek bir metâ halini almayan mevaddın tasirden sonraki yapılacak ameliyenin tasfiye olamayacağı Hazinenin ve mükelleflerin bir teknik ve ihtisas meselesi olarak her zaman bu yüzden çıkacak ihtilâfları hal, tesbit ve tayin ettirebilecekleri cihetle tatbikatta vergi istisnaiyetinin yalnız her hangi yağlı bir maddeyi usare haline getirmeğe harsettirilmemesinin mazbataya işaret edilmesi suretile kanun vazımın maksadının tezahürü faideli olacağı mütaleasında bulunmuşlarsa da encümen ekseriyeti bahsi geçen kanunun «C» fıkrasında muamele vergisinden istisnaiyet tasire munhasır olup ayrıca tas-

fiye ameliyesi yapan veya tasir ile birlikte mevcut cihazile tasfiye yapan tasirhane ve tasir fabrikaları istihsalâtının muamele vergisine tâbi olacağı sarih ve vazih olarak anlaşılmakta ve meriyet mevkiinde bulunan bir kanunun hükümleri karşısında her hangi bir ihtiyaç ve menfaate müstenid mülahazalar nazara alınarak kanunun sarih hükmünü değıştirecek bir manayı ifade eder mütaleada bulunmak ta caiz olmayacağına binaen mezkûr «C» fıkrasının tefsirine mahal olmadığına karar verilmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere mazbata Yüksek Reisliğe sunulur.

Reis	R. V.	M. M.
Kırklareli	Kastamonu	Kocaeli
B. Denker	T. Coşkan	Salâh Yargı
Kâtib		
İstanbul	Bolu	Bursa
F. Öymen	Dr. Zihni Ülgen	Nevzad Ayas
Elâzığ	Erzincan	Giresun
M. F. Altay	İ. Artun	M. Akkaya
İsparta	İsparta	Kayseri
Mükerrerem Ünsal	R. Ünlü	F. Baysal
Kayseri	Kayseri	Kocaeli
S. Serim	S. Hayri Ürgüplü	A. S. Akbaytuğan
Konya	Kütahya	Maraş
Akalliyet reyindeyim	A. Tiritioğlu	M. Bozdoğan
R. Türel		
Muş	Ordu	Seyhan
Ş. Ataman	H. Yalman	N. Eldeniz
Trabzon	Urfa	Yozgad
Sirri Day	S. İşbay	A. Sungur